

Таким чином, захист цифрової ідентичності людини в умовах стрімкого розвитку генеративного ШІ є одним із найскладніших викликів для сучасної правової системи. Ефективна протидія дезінформації вимагає не просто заборонних заходів, а створення гнучких та адаптивних правових механізмів, які б гармоніювали із європейськими стандартами регулювання ШІ та надійно захищали особисті немайнові права громадян. Тільки через поєднання чіткого законодавчого регулювання, етичної відповідальності розробників та високої цифрової культури суспільства можна забезпечити інформаційно-психологічну безпеку людини та зберегти стабільність демократичних інститутів у цифрову епоху.

Список використаних джерел:

1. Баранов О. А. Інтернет речей і штучний інтелект: виклики для права : монографія. Харків : Право, 2020. 216 с.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp#Text> (дата звернення: 11.06.2026).
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 1 трав. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 11.06.2026).
4. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). *Official Journal of the European Union*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1689> (дата звернення: 11.06.2026).

Мельник Софія Олександрівна

Студентка, 4 курсу, факультету права, публічного
управління та менеджменту

Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

**АЛГОРИТМИ НА СЛУЖБІ ПРАВОСУДДЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА
РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШІ У СУДОВУ СИСТЕМУ**

Інститут використання штучного інтелекту у процесі організації
відправлення судочинства та написання судових рішень є однією із

найобговорюваніших дискусій у сучасній національній правовій доктрині України.

Суддя Верховного Суду, Василь Крат у своєму виступі на круглому столі «Штучний інтелект в діяльності нотаріуса», зауважив, що від захоплення штучним інтелектом варто уберігати три ключові сфери суспільного життя: верховенство права, освіту та медіа [5].

Правники та судді беруть активну участь у обговореннях впровадження штучного інтелекту на Міжнародних та Всеукраїнських конференціях та звертають увагу юридичної спільноти на ряд переваг та недоліків впровадження даного інституту в судовій системі. Так, наприклад один із суддів Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, Ян Берназюк виступив із доповіддю «ІІІ та розгляд справ в автоматичному режимі: національні та міжнародні стандарти» на ІХ Міжнародному правничому форум [1].

У своєму виступі, суддя розглянув, не лише національне та міжнародне законодавство про використання ІІІ у судах, але й акцентував увагу, на впровадженні та міжнародних стандартів, в національне законодавство та правову доктрину України.

Отже, відповідно до статті 124 Конституції України — правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи. Законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору [2].

Тоді як Висновок 26№ Консультативної Ради європейських суддів окреслює напрями де використання ІІІ, є прийнятними, оскільки вони є рутинними обов'язками суддів та інших працівників офісу судді. Такими сферами є:

1. переклад мови або доказів, голосовий диктант та послуги транскрипції;

2. Підготовка документів (включаючи аналітичні довідки у справах), оцінка доказів за допомогою технології електронного розкриття (e-disclosure);

3. Інші завдання, що можна автоматизувати, та скоротити кількість рутинних завдань, та звільнення значної кількості часу державних службовців.

З метою здійснення прозорого та справедливого здійснення правосуддя, до Кодексу суддівської етики було внесено відповідні зміни, XX Черговим з'їздом суддів України. Отже, відповідно до змін, а саме статті 16 вищенаведеного Кодексу, використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це не впливає на незалежність та неупередженість судді, не стосується

оцінки доказів і процесу ухвалення рішень та не порушує вимог законодавства [3].

Тоді як використання генеративного ШІ, працівниками суду, регулюється Положенням про використання технологій штучного інтелекту працівниками апарату Верховного Суду та Концепцією ЄСІКС.

Аналізуючи, різноманітні джерела та наукові статті провідних правників, можна викоремити цілу низку переваг та недоліків впровадження ШІ в організацію судової діяльності

Отже, перевагами використання ШІ в судах, є:

1) Прискорення обробки великої кількості інформації, документів, аналіз судової практики, що дозволяє звільнити багато часу працівників та прискорити розгляд справ;

2) Використання сучасних технологій, робить правосуддя доступнішим для більшої кількості громадян;

3) Як згадувалося вище, можливо аналізувати великий обсяг інформації, відстежувати відповідні тенденції, генерувати статистику судових рішень;

4) ШІ, оптимізує рутинні завдання, та скоротити час на їх оброблення.

На нинішньому етапі розвитку штучного інтелекту та судочинства, вже існують відповідні сервіси, для аналізу судової практики та роботою з великими масивами інформації. Такими сервісами сьогодні вже є:

1) Автоматизований пошук судової практики;

2) Формування правових позицій; та

3) Автоматизація окремих судових процесів [4].

Для всебічного аналізу використання новітніх технологій в судах, варто звернутися до зарубіжного досвіду. Отже, використання сучасних інструментів автоматизації рутинних задач в судових установах, в Великій Британії протягом 2026 року планується впровадження нової системи планування та авторозподілу судових справ за допомогою використання штучного інтелекту, кінцевою метою такого нововведення є аналіз реалізації правосуддя, виявлення прогалин неефективного розгляду справ, та передбачення їхнього строку розгляду.

Тоді як в Індії, тамтешній Верховний Суд розглядав справу, зміст якої полягав у оскарженні судових прецедентів судді нижчої інстанції, що згодом з'ясувалося були згенеровані штучним інтелектом. Ще одним цікавим експериментальним застосування ШІ було в Сполучених Штатах Америки. Минулого року, суд штату Аризона, де створені штучним інтелектом були згенеровані “помічники з майбутнього” на ім'я Victoria та Daniel, основною

функцією яких було повідомляти громадськість про те чи інше судове рішення та важливі правові висновки.

На відмінну від США, Китай набагато активніше використовує сучасних роботів, а саме так звані “ розумні суди”, та спеціальні платформи, що передбачають навіть можливі діапазони покарання. В Аргентині, моделі штучного інтелекту, використовуються скромніше, аніж в США, Китаї та інших країнах, лише для аналізу матеріалів або створення проектів судових рішень.

Важливо зазначити, що використання штучного інтелекту, неможливе без відповідного правового регулювання. Тому Європейським Союзом було ухвалено регламент Artificial Intelligence Act, в якому бкли сформульовані спеціальні принципи застосування в судах ІІІ. Такими принципами є:

1. Людський контроль за функціонуванням систем ІІІ;
2. Прозорість роботи алгоритмів;
3. Якість та надійність даних;
4. Недискримінація та повага до прав людини;
5. Безпека та підзвітність використання технологій.

В Україні використання штучного інтелекту реалізуватися в напрямках транскрипції судових засідань, розпізнавання та класифікація судових документів, пошук схожої практики до певної судовї справи. Акцентуємо увагу, що ці завдання виконуються Судовою інформаційною- комункаційною системою (ЄСІКС), що була впроваджена ще в 2018 році.

Незважаючи на багатоматнітний міжнародний досвід, ефективності передових технологій, все ж існують певні ризики, їх застосування.

Одними з ключових ризиків, є:

- 1) отримання не повної або недостовірної інформації;
- 2) витік персональних даних учасників процесу, в тому числі й працівників суду та суддів;
- 3) обмеженість юридичного аналізу;
- 4) можливість упередження зі сторону машин; та інші ризики включаючи кібератаки та хакерські взломи облікових записів [6].

Впровадження ІІІ в судову систему — одна з найважливіших дискусій в Україні. Спираючись на позиції суддів Верховного Суду (В. Крата та Я. Берназюка) та Висновок № 26 КРЄС, технології мають чіткі межі: вони можуть автоматизувати лише рутинні, технічні й аналітичні завдання (переклад, сортування справ, аналіз практики в ЄСІКС).

Відповідно до ст. 124 Конституції України та ст. 16 Кодексу суддівської етики, делегування ІІ функцій суду, оцінки доказів чи ухвалення рішень є неприпустимим.

Світовий досвід показує різні підходи: від планування справ у Великій Британії та ІІ-помічників у США до «розумних судів» у Китаї й ризиків фейкових прецедентів в Індії. Для мінімізації загрозливих чинників (витік даних, упередженість алгоритмів, недостовірність інформації) Україна має впроваджувати ІІ суворо за принципами європейського Artificial Intelligence Act — під виключним людським контролем та заради збереження верховенства права.

Список використаних джерел:

1. 7eminar. ІІ в суді вже не фантастика: у Верховному Суді оцінили перспективи нової моделі. 7eminar. URL: <https://7eminar.ua/news/21046-si-v-sudi-vze-ne-fantastika-u-verhovnomu-sudi-ocinili>.

2. Конституція України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

3. Про затвердження Кодексу суддівської етики. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-24#Text>.

4. Штучний інтелект і розгляд справ в автоматичному режимі: суддя ВС у КАС виступив з доповіддю на міжнародному правничому форумі. Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/press/news/2041633>.

5. Штучний інтелект у правничій сфері: інструмент допомоги чи джерело підвищеної небезпеки. ВЕРХОВНИЙ СУД. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1997116/>.

6. Штучний інтелект у судовій системі: можливості, ризики та практичні інструменти - Центр демократії та верховенства права. Центр демократії та верховенства права -. URL: <https://cedem.org.ua/consultations/ai-sudova-systema/>.